

Ze zákulisí evropské války.

PRO POKROK UPRAVIL OTAKAR CHARVAT

NEZDAR pokusů mírových je dostatečným naznačením, že daleko jest dosud doba, kdy zmlukne hřmění děl, dorachouť pušky, uhasnou požáry a rozplynou se dým na bojištích a milióny lidí poslány budou ze zákopů k pluhu, do továren a dílen, k produktivním lidským povoláním. Nejlepší diplomaté, nejschopnější státníci a nejobratnější vojenská velitelé nedovedou naznačiti, kdy zastaveno bude vraždění na bojištích, jež v historii nemá rovna. Nejmírnější válčení odborníci nejsou schopni naznačiti, jak skončí tato válka a bude-li vedena do vyčerpání, která skupina válčících národností nejvíce polehne. Různé úsudky a odhady byly projeveny, ale zůstává tu skutečnost, že žádná ze skupin válčících národností nejvíce zná mek vyčerpání, a spojí nikoliv v lakové náře, aby dalo se počítati na brzké její shromáčení.

Jsou to staré účty, které jsou vyřizovány v této válce, účty, kterých pojednávání chýšala se Evropa po řadu let. Mír, uzavřený v přítomné době, byl by mírem nedokonalým, poněvadž jistě byl by ku prospěchu centrálních mocností a účty zůstaly by nevyřizovány. Bylo by to vlastně jenom příměří v pravém smyslu toho slova, v jehož průběhu Evropa mluví se v mocný ozbrojený tábor a obyčejně k novému měření síly. Je nom po té, když nahledneme do zákulisí přítomné velké války evropské, pochopíme, proč spojenci se vzlyčenou hlavou odmítají německé mírové návrhy a proč s klidným svědomím předkládají světu své mírové podmínky, jež jsou jejich konečným cílem v této válce.

Není třeba, abychom příliš daleko vnikali do historie. Jenom přehled událostí v posledních několika desetiletích stačí, abychom pochopili, proč tak rychle vzplál požár válčení v několika dnech po vypovězení války Rakouskem Srbstvu. Nebyly to žádné srbské intriky, které donutily měly v následku zavraždění rakouského následníka trůnu v Sarajevu, jež byly příčinou přítomné evropské války. Kdyby jenom Rakousko se jednalo jenom o potrestání "převých" původců sarajevské tragédie, nedošlo by bylo k přítomné válce. Srbstvo vyšlo svému velkému sousedu více než na půl cesty a nelze si myslet, že Rakousko nedostalo by se nalozitěho "zodůstojnění", kdyby jenom nebylo tu slo, Ale byly tu jiné staré bolesti, které měly být vyřizeny.

Po řadu posledních let vědělo se, že dojde k velké evropské válce, v které vyřizeny budou otázky, jejich řešení bylo nad síly diplomatů a státníků. Evropa dle stala se k tomuto konfliktu, který zděl se viseti v ovzduší. Ale zatím co Německo a Rakousko se hořečně připravovaly pro tuto velkou zápas, zatím co budovány mocné armády, připravovaly mocné děla v tisících, rozvířovaly zbrojovky a spřádaly válečné plány, vnější politické zápas v zemích spojených zabíraly všechny čas a zavazily, že země tyto zůstávají slepy k velkému nebezpečí v sou sekvěti. Ve chvíli, kdy treskly osudné výstřely v Sarajevu, centrální mocnosti byly pro válku připraveny.

Velké armády, dokonale vpravované, stály v pohotovosti, arsenály byly plny zbraní a stíseliva, mocná děla stála připravena na nejvhodnějších místech. Strategické rozpálené železnice byly připraveny pro transportaci vojenských sborů. Plány postupu vojsk centrálních mocností měli teutonští vojenská velitelé v malíku. Spojenci na druhé straně ale připraveni nebyli. Německo dohře bylo informováno o tomto nepoměru v připravenosti a proto přičinilo se o rozběsnění válečné lítice, domýšleje se, že vyřizování úct, ku kterému se Evropa chystala, bude krátké a skončí ku prospěchu Německa. Vímé dneš dohře, že německé plány se zhatily a že centrální mocnosti, přes vše pohorobná vítězství na bojištích

válčících, jsou daleko od usku tečení svých odvězvětcům. Po třech měsících vedení války jsme pak svědky smahy Německa a jeho spojenců svaliti vnu za pokračování války na spojence. Centrální mocnosti, které válku zavazily, které nechaly ji zlovolně rozběsniti v přítomnou její velkou kost, které vřídly se do ní strém hlavy v naději v rychlé a snadné vítězství, nyní snaží se zlovolně krotiti ořava a pokouší se získati nové nařízení ve svém vyčerpávacím byvatelství živinovým spojením, že zlovolně prodlužují válku, jež tak jako tak, dle jejích předpokladů, musí skončiti vítězstvím centrálních mocností. Spojenci svoji odpověď na notu prezidenta Wilsona naznačili, že se jim jedná o znovuspořádání Evropy na spravedlivějších základech, což je nř ne lze zaměřiti válkami v budoucnosti. Má-li být dlečeno trvalého míru, musí dojiti k odstranění starých bolestí a dukladným změnám. Evropa počto válece musí být jiná.

V rozboze Evropa a Spojení Států, počítaje v to Alasiku, jsou stejné, májice každá 3.600.000 čtverečních mil. Evropa má ale čtyři a půlkrát tolik obyvatelstva než Spojené Státy, 450 milionů proti našim 100 milionům anebo o ně jaký stotisíc více. Ale zatím co obyvatelstva Spojených Států jsou jednotnou národností, spjatou pevnými pánkami k jedné zemi, Evropa rozdělena je na dvaadvacet různých národností, jež uzavřem si nevěří a jež sledují zářlivě vzestup síly svých sousedů.

Seš největších evropských národností je známo jako "šest velkých". Ostatní jsou malé a slabé státy, které mají poměrně malý vliv. Rusko je největší z této "velké šestky" a jeho rozloha v Evropě je o něco více než polovina Spojených Států a počet jeho obyvatelstva pání se na 120.000.000. Německo, nejmocnější vojenský stát evropský, je menší než Texas, ale má 66.000.000 obyvatel. Francie je tak velká jako Německo, ale má obyvatel jenom 39.000.000. Anglie, spolu s Irskem, má rozlohu asi jako New Mexiko, ale počet obyvatelstva je 46.000.000. Rakousko-Uhersko má rozlohu o několik čtverečních mil menší než Texas, ale obyvatelstva má 50.000.000. Itálie, poslední z evropských velmocí, má rozlohu asi jako stát Nevada, čili asi polovinu Německa anebo Francie, a počet její obyvatel je 35.000.000.

Vedle těchto šesti velmocí jest šestnáct jiných neosvládných zemí v Evropě, rozdílných ve velikosti a důležitosti, od známé velkého Španělska až po nepatrné San Marino, které má rozlohu 38 čtverečních mil a 10.500 obyvatel. Z dvadeceti zemí evropských státníků nalozí se nyní ve válce, vedle jedné asijské země, Japonska.

Přítomné uspořádání Evropy je důsledkem nesčetných krvavých válek, jež v minulosti byly vedeny. Každá z evropských zemí zvláště mocnější a snaží se rozšířiti své hranice na úkor svého souseda. Mnohá válka v Evropě vedena bylo za nřímou záboru a tu je také jedna z příčin, proč povstala tolik nevyřizovaných úct. K těmto starým bolestem pak připojily se otázky hospodářské, snaha po ovládnutí světových trhů, po získání výhod k obchodování a průmyslovému rozvoji a po zmocnění se nejlepších obchodních cest a zdrojů surového materiálu.

Německo toužilo nejenom po rozvoji své moci, svého obchodu a svého průmyslu, ale toužilo současně po útvoření samostatné říše, která obohacovala by se na úkor zemí méně výhodně položených. Sou a velké střevní Evropy a rozvoji na blízký východ není květem, uzrálým v přítomné válce. Je to stará pangermanistická myšlenka, kterou Evropa dlouho považovala jenom za úraňku a oddepřela ji hrati válce. Události posledních dnů ale jsou naznačily, že Německo nalozilo se uskutečnění tohoto odvězvětců snu, následkem své dokonalé organizace, mnohem blíž, než se všeobecně mēla za to a než státníci soupeř-

VOLEBNÍ ZPRÁVY Z MAINE DOŠLY NEJDŘÍVE.

Na obrázku našem spatřujeme Baruchell Putnam, presidentského elektora z Maine, který přinesl podobné zprávy o výsledku volby ve státu Maine, jež odvezdává senátora Willard Soulbory ozi z Marylandu, prozatímním předsedovi senátu.

ných zemí odvězvěti se přiznati. Anglie touží po zabezpečení svých asijských a afrických držav. Rusko po bezpečném přístavišti, kterého nutně potřebuje k svému rozvoji. Francie po vrátní Elzaska Lotrinska, Itálie po Itálii osazených državách Rakouska a Rakousko-Uherska samostatně pak po nadvládu na Balkáně. Nyní je ale jasno, že vlastně tyto je-žev snahy jsou doplnkem sou ne- meckých a že duální monarchie není mřím jiným než nástrojem k uskutečnění tuž Německa. A tyto tužby spolu se radou jiných otevřených úct tvořily podklad pro přítomnou válku evropskou.

Od Bismarcka k útvoření trojspolku.

Vzestup Německa na kontinentě byl moc evropskou první třídou byl důsledkem probuzení národního ducha po porážce Rakouska Pruskem u Hradce Králové v Čechách v roce 1866. To, co nyní je sjednocením Německem, bylo před onou válkou Pruskem a asi 25 královstvími, vévodstvími a principálitami, uznávajícími hegemónii Rakouska nad německými lidmi.

Když pruský král Vilém v roce 1862 ustanovil Otto von Bismarcka členem svého kabinetu, začala byla nová a skvělá kapitola historie Německa, plná velkých úspěchů. Otto von Bismarck, narodil se v roce 1815 v Selmenhausen v Brandenburku v Prusku. Byl vychován v Goettingenu a v Berlíně. Po svém vstupu do vlády svého kabinetu vzbudil velkou pozornost proklášením, že budou nos Německa dle se vybudovati jen a "kreví a železem". Bismarck považuje se za tvůrce války s Rakouskem v roce 1866 a s Francií v letech 1870-71. Velké tento státník, který zemřel v roce 1898, převem označován je za tvůrce moderního sjednoceného Německa.

Bismarck byl státníkem svých trůnů a k jeho přednostem náleželo, že dle byl ochoten se podvoliti. Po devět let byl vyslanem Pruska v parlamentu v Frankfurtě a zde dokonale seznal mír se bolestí lidí a zeměkou (včetně nepevný svazek pod jeho genonij Rakouska. Bismarck o-

znamenal, že německé země setřá sto musí se sebe vliv Rakouska. To vcelku je k prohlášení, že německý problém nelze se rozlušiti "parlamentárními výnosy," nřby "kreví a železem." Vycházel z předpokladu, že Prusko pro ten velký okamžik musí být dobře připraveno. Když Rakousko porážilo vliv těchto nových pruských zástupců, svolalo sjezd německých knížat do Frankfurtu, na kterém měly být rozlušťeny problémy kandeberace německých států. Bismarck nyní zahájil práci. Rozhodl, že pruský král se tohoto sjezdu účastniti nesmí. Od toho tu okamžiku bylo patrné, že Bismarckovi se jedná o rozhodnutí zápasu o svrchovanost nad německými státy mezi Habsburky a Hohenzollerny.

Za válku Pruska s Rakouskem v roce 1866 byl jedine Bismarck zodpovědným. Vstoupil do ní s myšlenkou zajistiti Prusku svrchovanost v německých státech. Rakousko nebylo dostatečně připraveno pro tuto válku a bylo poráženo. Na míru, uzavřeném v Praze, pak Rakousko dalo svůj souhlas k "nové organizaci Německa bez podílění se na ni Rakouska." Současně také prepustilo všechnu svoje práva v Selsvolcku Holsteinu Prusku. Císar rakouský pak roku následujícího byl korunován králem uherským a duálním monarchie pod radem Habsburka zahájila svoji existenci. Rakousko bylo vypovězeno z Německa, ale toto přesto neprestávalo tvořiti pětadvacet různých zemí k principáti, rozdílných na jihu a severu Německa. Spojení těchto zemí nebylo žádnou příliš snahou.

Prusko netěšilo se práci některých těchto zemí, kdyby Prusko nemělo tak znamenitého státníka jakým byl Bismarck, sotva by bylo Německo došlo by rychle své jednoty. Bismarck dobře věděl, že ne jich, než velké společenství jany mohou udržet tyto německé země pohromadě. Bismarck uměl tvořiti a vytvořil také tyto společenství zájmy.

Francie netrpělivě sledovala vzrůst pruské moci a Napoleon Třetí jest před uzavřením míru v Praze naznačil, že rád by viděl, aby dostala se mu "odškodnění" listým brohem řeky Ryna. Tímto požadavkem svým hrál přímo do-

rukou Bismarckových. Společná válka proti spojencům nepřítelem, jak Bismarck kábeloval, přivedla by nejlépe obě poloviny německé říše dohromady. Bismarck hledal jenom příčinu k válce a tu se brzy našly. Prvolovna byla u patřena, když princ Hohenzollernský oznámil svoji kandidaturu na uprázdněný španělský trůn. Francouzští státníci toužili po přivedení poloostrova tohoto pod svou moc. Považovali za nepřijatelné, aby německý princ doazen byl na španělský trůn, neboť to považovali za ohrožení Francie od jihu i severu. Francie žádala, aby princ Hohenzollernský odvolal svoji kandidaturu a Bismarck si toum pospíšil, aby k tomuto soudu s práchem přiložil sírku.

Dne 2. srpna 1870 událost v Sauerbruku zahájila válku mezi Francií a Pruskem, která skončila porážkou Francie a zvednutím se sjednoceného Německa. Dne 18. ledna 1871, deset dní po pádu Paříže, Vilém První, král pruský, prohlášen byl německým císařem ve Versalském paláci. Německo touto válkou získalo Elzaska a zúmenou část Lotrinska. To byly největší ztráty pro Francie a za nebalatouhu po pomstě.

Nemci měli v této válce ztráty následující: 28.000 mrtvých a 101.000 raněných a zraněných. Francie měla 156.000 mrtvých, z nichž 17.000 zemřelo následkem nemocí, ran a z nemehem zajatí a 143.000 zraněných a zraněných. 720.000 vzaloh se Němci anebo neutrálním státním.

Založení císařství znamenalo novou éru v historii Německa. Německé císařství, vybudované na porážce Francie, muselo být ne silena výhodným aliancím. Bismarck hned v roce 1872 učinil o patřeni, aby zůstala k smíření s Rakouskem nebyla zatrasena. Rakousko mohlo být ještě více pokorováno Pruskem, ale Bismarck nepřivítal, neboť věděl, že nové Německo bude potřebovati Rakouska jako spojence pro svoje další plány. Bismarck plánoval velkou alianci Německa, Rakouska a Ruska a tato aliance také byla útvořena v srpnu roku 1872 v Berlíně. Ale Rusko již v roce 1878 odpoutalo se od tohoto trojspolku a navázalo přátelské styky s Francií.

Bismarck vyvolil Itálii za náhradu za Rusko a dohoda o trojspolku byla podepsána dne 20. května roku 1882. To považováno bylo v té době za velmi znamenitý tah, ačkoli jistě krudy viděly v tomto spojení nepřítomnost. Nejvíce se tím zdála být postavena Francie, která viděla se izolována. Tehdy znovu válka visela v ovzduší a nedošlo-li k ní, pak bylo to jenom přímou nepřipraveností proto.

Bismarck stále doufal, že Rusko se získá, ale přes to sledoval po zorně každý jeho krok. Pozoroval, že všechny jeho smlouvy s Ruskem nebudou zameziti sklon Ruska k Francii. Aliance Ruska s Francií se stále upevňovala a Bismarck v této záležitosti nebyl schopen vykonati zcela mnoho. Bismarck a německí státníci, kteří přišli po něm, snažili se z toho důvodu upevňovati trojspolek. Několikrát smlouvy byly obnoveny, doste před začátkem přítomné války smlouva byla obnovena, přesto, že Německo začalo svému spojenci na jihu nevěřiti. Neprítroze

omst tohoto spojení pak prokázána byla po vypuknutí této války. Itálie uznávala, že skutečně její zájmy jsou na straně spojenců a proto připojila se k nepřítelům centrálních mocností. Čili Itálie v přítomné válce je dohře známá. Itálie touží po získání Tridentska, Istrie a Terstem a části Dalmacie, kde byli Italové a ku kterým Itálie přiznává si historické právo.

Bozsa a Hercegovina.

Bismarck byl znamenitý diplomat a měl-li v zámyslu nějaký obřizý úkol, snažil se nejlépe připravití půdu k snadnějšímu jeho uskutečnění. Jednalo se mu především o přátelství Rakouska, kterého mohlo Německo dohře potřebovati pro uskutečnění svých ambicí a současně o probuzení zájmu duální monarchie o Balkán, jehož ovládnutí již tehdy bylo teutonům tužbou. A vývoj událostí vždy hrál německému železnému kanceléři do rukou. Rusko-turecká válka přivedla na světlo obličku Bosny a Hercegoviny, dvou tureckých provincií. Na mírovém kongresu v Berlíně, kterém Bismarck sám předsedal a který definitivně utvořil důsledky rusko-turecké války, přičiněním železného kanceléře Bosna a Hercegovina přitřeny byly k administraci Rakousko-Uherska.

Již v tomto rozhodnutí jsou patrné budoucí ambice Německa na poloostrově balkánském. Jednalo se o interesování Rakouska v o-tázece balkánské, neboť dohře bylo patrné, že duální monarchie po přezetí administrace Bosny a Hercegoviny bude činiti přípravy k pozdější anexi obou těchto provincií ku své říši. Vědělo se také, že to přitřene Rakouska, aby zůstalo pozornost Srbstvu, jehož nároky na Bosnu a Hercegovinu byly oprávněny, ježto obě území tato obývána jsou srbským lidem. Už tehdy, kdy Rakousko ujalo se administrace těchto území, mohlo se předpokládati, že dojde jednou k sporu o ně mezi duální monarchií a Srbstvem.

Nebezpečí války viselo ve vzduchu v roce 1908, kdy Rakousko-Uhersko anektovalo Bosnu a Hercegovinu. Srbstvo bylo tímto činem pobouřeno. Vidělo v tom ohrožení sou o spojení srbských krajů, Srbstva, Bosny a Hercegoviny, Černé Hory, snazáků Novopazar-ského a starého Srbstva, ve velkou říši srbskou, ježž uskutečnění dostatečně ospravedlněno bylo historickými nároky. Celé Srbstvo vobilo tehdy po válce s Rakouskem, Srbská skupština v tajném zasedání rozhodla se poslati ministra zahraničních záležitostí, Milanoviče, aby obháji nároky Srbstva na Bosnu a Hercegovinu v velmocí.

Spor o Bosnu a Hercegovinu vedel byl až do února roku 1909, kdy nový srbský ministrstva s Pařížem v čele, avdilo se poměhati balkánskou obličku k rozlušťení evropských velmocí. Srbská vláda oznámila stanovisko v této záležitosti a notu ku spojencům v březnu téhož roku a posléze na návrh Anglie učinila prohlášení, kterým vyzvala se jakýchkoli nároky na Rakousko-Uhersku, a duální monarchie stejné vydala prohlášení, že nemá žádných nepřátelských úmyslů proti Srbstvu. Přes toto proováné ale otázka Bosny a Hercegoviny zůstala otevřeným úctem, k jehož vyřizení může dojiti ve válce přítomné.

(Pokračování.)

Poslušný.
Mistr (k úředníkovi): "Něchť jsem ti, že si nemáš hřivat při práci!"
Úředník: "Já nepracuji, pane mistr, já jen hřivám!"

Siběníni humor.
Katovi se stala nehoda: deliquent mu spall s provazu. "To se mi ještě nestalo", brušel si v rozpacích. "Mně také ne," dohřil výsot.

Úspěch vědy.
Žena: "Starý, mně se žla, že se ti loč a toho přežského hlava!"
Muž: "Ženka, tu myslivati starí Čechové taky. Ale teď na to vědětři přišli. Hlava, helenka, stojí, ale země — ta se točí!"

OBYČEJNÝ VÝJEV NA BÝVALÝCH BOJIŠTÍCH V POLEKU.

O Polska svetoty byly mezi německými a ruskými armádami velké boje a v důsledku toho tisíce rotv rozeta je po polských plátech. Výjev, znázorněný našim obrázkem, je obyčejným v Polsku.